

ZENTAI JUDIT ÉVA

Future Directions in Japanese Studies in Central and Eastern Europe

– Selected Essays from the 2018 PhD Workshop in Budapest (A közép- és kelet-európai japán tanulmányok jövőbeli irányai – Válogatás a 2018-ban Budapesten megrendezett PhD Műhelysorozat résztvevőinek írásaiból)

Szerkesztette: Papp Melinda

Institute for East Asian Studies, Eötvös Loránd University, Budapest, 2019

A Japán Alapítvány és az ELTE szervezésében 2018 februárjában immáron negyedik alkalommal rendezték meg a japanológiával foglalkozó doktoranduszokat tömörítő workshopot Budapesten, amelynek legfőbb célja, hogy a külföldre tudományterületek képviselőinek lehetőséget nyújtson tudományos tevékenységeik kölcsönös megismerésére, illetve eredményeik megosztására egy olyan szélesebb publikum előtt, ahol ezeket mélyrehatóbban is meg lehet vitatni tapasztaltabb kutatók bevonásával. A műhelysorozatot egykor 2012-ben a Japán Alapítvány akkori igazgatónöje, Iwanaga Emi hívta életre azzal a céllal, hogy a régió egyetemeiről érkező fiatal kutatók megfelelő szakmai nyilvánosságot kaphassanak.

A workshopon részt vevő doktoranduszok jelenleg is a tudományos értekezéseiken dolgoznak, így ez az esemény különösen fontos platformnak tekinthető a kutatásaikat illetően, valamint remek lehetőség arra, hogy visszacsatolást kapjanak eddigi munkájukról. A workshopon továbbá a doktoranduszok az egyes szakterületek elismert képviselőitől, a régió vezető japanológus kutatóitól (akik több országból és egyetemről érkeztek) segítséget kaphattak kutatásaik további folytatásához, valamint tudományos értekezéseik elkészítéséhez. Jelen kötet a 2018-ban tartott műhelymunka közép- és kelet-európai doktoranduszainak válogatott publikációit tartalmazza, amelyek az elhangzott előadások alapján, a workshopon szerzett szakmai tapasztalatokat és javaslatokat beépítve láttak napvilágot. A tanulmánykötet igen fontos mérföldkőnek számít a workshop történetében, mivel a doktoranduszok munkáit először jelenteti meg tudományos publikációként. A kötet két nagyobb részben

szerepelteti az esszéket, az első részben a társadalomtudományi, míg a második részben az irodalom- és nyelvtudományi kérdéskörrel foglalkoznak az egyes tanulmányok.

Az első rész Balogh Monika (ELTE, Budapest) cikkével kezdődik „Qualifying Position and Situational Position in the Industrial Organizational Culture: Case Study of a Decision-making Process at a Japanese Owned Company in Hungary” címmel, amely a külföldi japán vezetésű szervezetek és cégek interkulturális kommunikációját vizsgálja szociokulturális szempontból, különös tekintettel a Magyarországon működő cégekre. Ez a kutatás jelentősen hozzájárulhat például egyes kommunikációs félreértések megfelelő tisztázásához, amelyek a hazánkban is megtalálható multikulturális cégeken belüli kulturális különbségek miatt alakulhatnak ki, vagy a japán cégkultúrát övező hiedelmek feloldásához, a történelmi és a filozófiai háttérismeretek részletes bemutatásával. Ezen felül a témához tartozó Magyarországon működő japán céggel kapcsolatos esettanulmány bemutatása, valamint ennek elemzése különösen értékes részét képezi a tanulmánynak.

Oana M. Birlea (Babeş-Bolyai Egyetem, Cluj-Napoca) „Sociosemiotic Representations of Beauty in Japanese Print Advertisement” című írása a „szépség” egy bizonyos ábrázolását, annak változását, alakulását vizsgálja a japán nyomtatott hirdetésekben keresztül – a világon már jól ismert fogalom, a *kawaii* koncepciójával kapcsolatos szimbólumok tükrében. Érdekes megfigyelni, hogy a *szépség* – amely egy igen szubjektív fogalom – ábrázolásmódjában hogyan változott az évtizedek alatt a japán fogyasztói társadalom igényeihez és a folyamatosan változó nemzetközi trendekhez igazodva. A szerző a *Shiseido* elnevezésű kozmetikai cég nyomtatott hirdetéseinek szemiotikai elemzésén keresztül mutatja be azokat a sajátosságokat, amelyek az elmúlt évtizedek különböző eltérő korszakain keresztül a *szépséget* szimbolizálták. A szerző úgy véli, hogy a kutatás tárgyát képező *szépség* ábrázolásmódja nem kizárólag a nyugati minták átvételét jelenti, hanem egy olyan japanizációs folyamat része, amely igyekszik egyben a nemzetközi és a japán trendekhez is igazodni. A tanulmány így hozzájárulhat annak a modern mai trendnek a megértéséhez is, amely a világot jelenleg is folyamatosan meghódító *kawaii*divathoz szorosan kapcsolódik.

Hidvégi Zsófia (ELTE, Budapest) „The Relationship Between the Cultural Identity of the Ryukyuan People and Their Language” című tanulmánya szintén rendkívül fontos és hiánypótló munkának tekinthető, ugyanis a ryūkyūi emberek etnikai és identitásproblémáira hívja fel a figyelmet, a ryūkyūi nyelv

aktuális állapotára fókuszálva. Az írás emellett röviden áttekinti a Ryūkyū-szigetek izgalmas és kevésbé ismert történelmét is, amelyet a nemzeti és etnikai, kulturális identitás, valamint a ryūkyūi nyelvvel kapcsolatos témakör részletes bemutatása követ. A részletes bemutatás rendkívüli módon hozzájárul a ryūkyūi emberek nemzeti identitásával kapcsolatos nézetek jobb megértéséhez, a revitalizációs folyamatokban rejlő lehetőségek szélesebb körű megismertetéséhez, ilyen módon más veszélyeztetett nyelvek és kultúrák esetében is alkalmazható megoldások feltérképezéséhez és az ezzel járó nehézségek felismeréséhez.

Hasonló kérdéseket érint Lucie Mornsteinová (Károly Egyetem, Prága) tanulmánya is „The Laws and Regulations Pertaining to the Marginalised Groups during the Tokugawa Period in Edo” címmel, amely igyekszik bemutatni azokat a történelmi folyamatokat, eseményeket, lépéseket, valamint azokat a társadalmi állapotokat, amelyek a Tokugawa-korszak társadalmi rendszerét jellemezték, és amelyben a különféle marginalizált társadalmi rétegek is jelen voltak. A szerző többször is említést tesz a *kegare* fogalom és a marginalizált társadalmi rétegek közötti kapcsolat kérdésköréről. Ezen felül azokra a korabeli Edo-kori dokumentumokra is kitér, amelyek a marginalizált társadalmi rétegre valamilyen szinten vonatkoznak, valamint a vizsgált társadalmi réteggel kapcsolatosan megfogalmazott neokonfuciánus gondolkodók véleményeit is részletezi. A marginalizáció kérdésköre a korábbi korokhoz hasonlóan mai is létező jelenség, emiatt is igen jelentős tanulmánynak tekinthető ez a fontosabb történelmi folyamatok és tények közti összefüggéseket bemutató és elemző írás.

A multikulturalizmussal és a transznacionalizmussal kapcsolatban szintén izgalmas kérdéskört boncolgat Vargha Attila (ELTE, Budapest) „Transnational Education of Japanese Americans prior to World War II: A Comparison with the Kikokushijo, from the Perspective of Identity” című írása, amely alaposan körbejárja a címben említett *kikokushijo*, vagyis a *hazatérők* fogalomkörét, továbbá kitér a különféle politikai lépésekre, valamint a kulturális identitással kapcsolatos társadalmi szintű (bikulturális, bilingvális stb.) jelenségekre is számos példán keresztül.

A kötet második irodalom- és nyelvtudományi kérdéseket taglaló része Magdalena Kotlarczyk (Jagelló Egyetem, Krakó) „Not the Best World to Imagine: *Shinseikai Yori* by Kishi Yusuke, as a Dystopian Novel” című írásával kezdődik, amelyben a szerző igyekszik tisztázni az antiutópia és a disz-

tópia fogalomkörét, ennek megfelelően elemzi Yusuke Kishi *Shinsekai Yori* című munkáját, és próbálja meghatározni a mű helyét a „disztópikus novella”, illetve a „tudományos fikció” irodalmi műfajai között.

Zofia Kurzawinska (Nicolaus Copernicus Egyetem, Torun) „Andrzej Niemojewski’s *Kocham* and Its Japanese Translation by Futabatei Shimei” című tanulmánya a lengyel író, Andrzej Niemojewski *Kocham* című munkájának és annak japán nyelvű, *Ai* címmel megjelent fordításával foglalkozik behatóbban. A szerző a két mű igen részletes összevetésével először is tisztázza a két alkotás közötti kifejezésbeli, valamint a fordítás során keletkezett eltéréseket, másrészt igyekszik feltárni az ezek háttérében álló legfőbb okokat is példákkal is szemléltetve.

Marek Mikes (Károly Egyetem, Prága) „Nise Murasaki Inaka Genji and Its Relation to Genji Monogatari” című írásában Ryūtei Tanehiko *Nise Murasaki Inaka Genji* című munkáját vizsgálja, valamint a Heian-kori *Genji monogatari*-hoz való viszonyát igyekszik bemutatni. A szerző elmondása szerint „a mű az Edo-korban igen népszerűnek számíthatott az eladási számokból ítélve”, ennek ellenére viszonylag kevésbé tisztázott a helye az irodalmi munkák között. A szerző sorra veszi az *Inaka Genji*vel kapcsolatos különféle tudományos véleményeket, és igyekszik a két mű viszonyát meghatározni, a művekben található események, történetek összevetésével és ezek elemzésével.

Végül Joanna Swit (Jagelló Egyetem, Krakó) tanulmányában, amelynek címe „The ‘Happiness’ of a Housewife – Ideologies and Identities at the Beginning of the 21th Century”, a japán nőkkel kapcsolatos ideológiákkal, a gazdasági helyzet és ennek következtében a társadalmi átrendeződés során bekövetkezett szerepváltozásokkal, valamint különféle dilemmákkal kapcsolatos igen izgalmas témákat vizsgálja Kirino Natsuo *Happiness* című írásának elemzésével. Ahogyan napjainkban Európa nagy részére, úgy Japánra is elmondható, hogy a nőiség – ezzel szoros kapcsolatban a feleség és anya – kérdéskörével kapcsolatban egyre több olyan szerepet láthatunk, amelyek a korábbi elfogadott normáktól lényegesen eltérnek, és amelyek hatására a korábbi szemléletrendszer is kezd lassan megváltozni.

A kötetben található tanulmányok ékes bizonyítékai annak, hogy milyen fontos az ilyen jellegű platformok biztosítása a feltörekvő nemzedék fiatal kutatói számára. Az esszék sokszínű témái arról árulkodnak, hogy mennyire nyitottak a szerzők az újdonságok és az aktualitások iránt, ugyanakkor a régi

ismeretekkel kapcsolatban is igen széles körű érdeklődést mutatnak. A kötet külső megjelenését tekintve a letisztultság és az egyszerűség mellett egyfajta tiszta, fiatalos erőt sugároz.

A kötet létrehozásában kiemelkedő munkát végzett a szerkesztő Papp Melinda, a kötet létrejöttében támogatást nyújtó Hamar Imre professzor, valamint a műhelymunka lebonyolításában a Japán Alapítvány jelenlegi igazgatója Tada Sanae és a szervezésben részt vett munkatársai.

Ilyen jellegű doktori workshopokat Nyugat-Európában több éve tartanak, ugyanakkor a közép- és kelet-európai fiatal kutatók számára jóval kevesebb lehetőség nyílik a kutatási eredményeik bemutatására és megvitatására nemzetközi szinten. Mivel ez a workshop Közép- és Kelet-Európában az egyedüli ilyen igyekezet – amelyet az ELTE Japán Tanszéke is aktívan támogat már a kezdetek óta –, ezért nagyon fontos lenne, hogy maga az esemény egyfajta tradícióvá nője ki magát, és a hozzákapcsolódó tudománykötet pedig egy igazán nívós sorozat része lehessen a jövőben.